

ZAŠTO ČINIŠ ONO ZA ŠTO SE MORAŠ IZVINJAVATI?

Sulejman KURTANOVIĆ

Sažetak

Autor piše o svom bogatom tridesetogodišnjem iskustvu rada u mekterskoj nastavi i o motivima zbog kojih se u komunističkom društvenom sistemu odlučio za poziv imama i muallima. U tekstu su istaknute i uspješne metode koje su pomogle muallimu u izvođenju mekterske nastave, ali su navedene i brojne poteškoće i iskušenja koja su pratila ovog muallima u njegovom životnom putu i radu. U kritičkom osvrtu i direktnom imenovanju naših pogrešnih navika i propusta kada je u pitanju cjelokupna organizacija mekterske nastave, autor je da veliki doprinos afirmaciji svestranijeg i sistematičnijeg pristupa mekterskoj nastavi kao najvažnijeg segmenta našeg institucionalnog djelovanja.

*“Zašto činiš ono za što se moraš izvinjavati”.
Ipak, molim izvinjenje za sve digresije u tekstu*

Umjesto uvoda

Radim kao muallim od 1976. godine. Vjersku pouku sam držao u sljedećim džematima: Nedžarići, Kotorac, Boljakov potok, Lasica, Kovači, Toka, Komatin, Ferhadija džamija, Cicinhan, Tabački mesdžid, Ugorsko, Vogošća, Barica, Tihovići, Alipašino polje “B” faza.

Ove džemate ističem iz dva razloga:

Prvo: da bih makar u naznakama ukazao na neke specifičnosti rada u gradskim i prigradskim džematima i

Drugo: kao mlad muallim išao sam na ispomoć onim kolegama koji su bili pod blagoslovom uticajnih ljudi Islamske zajednice tada, čiji se rad sastojao u čekanju prvog i plate. Na neobjašnjiv način me Allah spasio njihova i dobra i zla. Hvala Mu onoliko koliko On želi i hoće.

Moj poziv, ja i moja majka

Što se tiče muallimskog poziva presudan uticaj je imala moja majka. Kad sam završio Gazi Husrev-begovu medresu 1972. godine, i odlučio upisati fakultet, majka mi ovim riječima dade izun: “Ti sine ako možeš završi sve fakultete, a ako pitaš majku, ti ćeš biti hodža. Majka te je zbog toga poslala u medresu. Ako me ne poslušáš, neću ti nikad halaliti neprospavane noći zbog tebe, ni mlijeko kojim sam te hranila. Voljela bih da mi te na tabutu donesu, nego da saznam da si u komuniste otišao.”

U Ramazanu sam zavolio poziv muallima. Kao učenik medrese išao sam po rasporedu Medrese na ramazanske prakse.

Vidio sam koliko naš narod voli vjeru, ljude od vjere, ali i koliko malo poznaje svoju vjeru. Voljeli su ljude koji im govore o vjeri i ukazivali im veliki ícram. Za te ljude džematlije su držali otvorena vrata svojih i srca i domova danonoćno. To je bio samo slučaj sa imamima, hatibima i muallimima. Druga lica, bez obzira na kojem su položaju bila, nisu o tolikom ícramu i povjerenju mogla ni sanjati.

Ipak sam se uz sve te privilegije i beneficije pribojavao ovog posla, ponajviše zbog svojeg neiskustva. Znao sam da je pohađanje vjerske pouke stvar dobre volje roditelja, a još više polaznika. Ako ništa više, vjerujem da sam slutio i tada

golemu ozbiljnost i odgovornost ovoga poziva. Na to me često podsjećala majčina izundova. U donošenju odluka bilo je dilema samo zbog toga i ničeg više. Osjećam potrebu istaći da su svršenicima medrese nakon završenih fakulteta nudili vrlo primamljiva radna mjesta. Naravno, činilo se to svjesno, da bi Islamska zajednica ostala bez najnužnijeg muallimskog kadra.

U vrtlogu mojih dilema posavjetovao sam se sa jednim svojim učiteljem, šta dalje činiti. Bio je kategoričan i decidno jasan: “što se tiče posla, samo Islamska zajednica”. Hvala Allahu koji mi je dao snage da poslušam ovaj savjet. Ne samo da se nisam pokajao, već sam time izbjegao brojna kajanja. Moralnu podršku u toku studija davao mi je i kolega M. Spahić, koji je tada radio kao muallim i vanredno studirao. Kasnije će mi reći da je on još tada u meni vidio “materijal za ovaj poziv”. Hvala. Danas, kad vidim šta su od sebe uradili oni gazinovci koji su se uhljebili van Islamske zajednice, istinski sam zahvalan, dušom i srcem i svojoj majci, muderisu i kolegi Spahić Mustafi.

Riječ–dvije o mom studiju

Moj upis na Fakultet političkih nauka, poslije okončanja školovanja u GHM, bio je čista znatiželja i nostalgija da saznam šta “komunistička” elita sa velikim univerzitetskim i naučnim titulama nudi kroz svoj svjetonazor. Priznajem, tada su mi titule mr. dr. prof. akademik i slično bile privlačne i simpatične. Nisam bio posebno oduševljen ni onim što su nudili kroz predavanja, a ni ponašanjem profesora i njihovim međusobnim odnosima. Moja duša je željela bolje, više, ljepše. Ipak, meni su ti dani bili lijepi. Gazinovci su se tada često družili po čitaonicama, na predavanjima. Zajednički smo spremali ispite, zajednički izlazili na ispite i imali odveć visok prosjek u odnosu na one studente koji su dolazili iz gimnazija, učiteljskih škola i sl.

Želim ovom prilikom sa zadovoljstvom istaći zahvalnost tada najstarijem kolegi, a danas i po zvanju i znanju najkompetetnijem prof. dr. Hilmi Neimarliji koji je bespoštedno nudio svoju pomoć nama mladima, posebno u pravilnom razumijevanju ključnih filozofskih i socioloških kategorija i pojmova.

Kao studenti bili smo primjerenog vladanja sa najvećim prosjekom ocjena. Najveći broj učesnika Kongresa mladih sociologa i politologa bili su gazinovci, jer smo imali najbolji

prosjek ocjena. Posebno su ostali u lijepom sjećanju naši skromni studentski iftari, ispunjeni sohbetima, šalama, muhabetima, te zajedničke teravije i kahvenisanje poslije. Čuvali smo se da se ne vrijeđamo i ne provociramo. Bili smo jednostavni po mnogo čemu. Često bi nam druge kolege govorile: “lahko je vama iz medrese, vi ste još tamo učili do podne Kur’an, a od podne studirali glavne strane *Kapitala*. Studij sam okončao bez težih financijskih problema, jer sam imao dobar studentski kredit, kojeg zbog dobrog prosjeka ocjena nisam vraćao.

Malo je koji gazinovac okončao studij, a da mu nije bila dodijeljena zlatna ili srebrna značka Univerziteta. Bili smo pravi Gazijini pitomci i najveći broj njih je i poslije fakulteta uva-kufio sebe u Islamsku zajednicu. Postupci dostojni divljenja.

Moj prvi mekteb

Prvi moj muslimanski poziv započeo sam u džemaatu Nedžarići. Bilo je to u mjesecu Ramazanu 1976. godine. Godinu dana kasnije sam otišao u armiju, da bih odmah po služenju armije nastavio raditi isti posao na istom mjestu.

Još nešto o radu neiskusnog muallima

U mektebu sam radio predano. Bio sam svjestan svog neiskustva, očekivanja zajednice, a pogotovo 20 polaznika, te važnosti u životu vjere muslimanske mladosti.

Osim toga, nisam želio biti zadnji na međumektepskim takmičenjima, ali ni na završnim ispitima (hatmama), pa me je i to bodrilo da ustrajem. Želio sam da se ne obrukam i ne zastidim pred djecom i roditeljima, ali nisam mogao ni zamisliti da mogu biti među prvima. To mjesto je u mojim mislima bilo za starije, iskusne teologe, koji su osijedili hizmeteći svojoj zajednici, i na čijoj strani je bilo iskustva i ljubavi prema vjeri. Svoje neiskustvo sam želio nadoknaditi dužim radnim vremenom, i u mektebu, ali i u kućama gdje su postojali uslovi za tako nešto.

Moj metod rada u sufari, ilmihalu i u Kur’anu bio je rad sa svakim pojedincem ponosob (jeste to teže, ali je kvalitet bolji). Ističem da u mom mektebu nije jedna hatma bila zajednička svako po nekoliko stranica. Ne, ne, to nije hatma! Hatma je bila kad svaki pojedinac završi sa učenjem čitavog mushafa. A broj takvih nije bio mali

hvala Bogu dragome. To je bilo moguće u pri-gradskim sredinama, ali u mahalama, to je bilo teže izvesti. Tako nešto je bilo izuzetak, moguće samo onim izuzetnim (sad se sjećam gostoprimitva u kućama naših džematlija – kada bih išao da preslušam djecu sufaru ili stranice Kur’ana. Hvala im za to. Roditelji polaznika su cijenili uspješne muallime i nagrađivali ih uobičajenim simboličnim nagradama, koje su bile drage, jer su od srca. Uz sve to one su jasno pokazivale šta je u srcu roditelja te djece.

Mekteb je tada briga pametnih i imućnih džematlija. Istina, bili su rijetki odveć. Rad na stimulanju polaznika je tada bio aktualan tek kod rijetkih džematlija. To su oni koji su imetak vidjeli kao šansu za ahiretski prosperitet, koji su dakle imali i kapital–vjeru i razum. Koji su znali šta hoće i htjeli ostvariti to što znaju.

S velikim poštovanjem se sjećam mojih mektepskih mecena hadži Derviš-age Mujezinovića i hadži Ismeta Žige koji su često navraćali u mekteb sa bombonama, kiflama, tortama a Bogami i sa hiljadarkom “ispod čekića” i darivali djecu i to redom bez izuzetka, jer su za njih svi koji polažu bili najbolji.

Uz sve to, oni su mi pomogli da djeci kupim i besplatno podijelim svu mektepsku literaturu i udžbenike. I danas mi je praksa identična, i ne znam da li je ikada ijedno dijete platilo i dinara za ilmihal, sufaru, Kur’an, teku, olovku i gumicu. U nekim mektebima sam imao uz priručnu biblioteku i sve primjerke školskih lektira za osnovnu školu. To je bio način da djecu zadržim, te sam s njima bio više vremena, a oni nisu gubili vrijeme u traganju za knjigama po gradskim i školskim bibliotekama. Na taj način smo ublažili rizik djelovanja sumnjivih i lažnih dušebrižnika koji su već tada pričom o tome da je islam iskorijenjena verzija kršćanstva ubacivali sumnje i zbunjivali našu mladost.

To je bio jedan od načina da našu mladost očuvamo od lukavstva mušričkog i ateističkog uma i njihove prljave prakse. Naravno, djeci se u školama prilazilo vrlo podmuklo, prijeljama i ucjenama, te ismijavanjem djece koja idu u džamiju. Živim u uvjerenju da nema uspješnog mekteba bez pojedinačnog propitivanja, pa i objašnjavanja. Teško jeste, ali je to “slatki teret” koji daje brže i kvalitetnije rezultate, pogotovo kod djece koja redovnije pohađaju mekteb.

Prva takmičenja i prve hatme su potvrdile moj metod rada i moje očekivanje, naravno uz asistenciju donatora, za koje molim Allaha da

ih obilato nagradi. Hvala Bogu, to traje i danas, u poznijim godinama, i rad muallima i pomoć donatora. Naše efendije, mlađe kolege, razumiju i zagovaraju potrebu da nam se olakša. Hvala im, ali ako oni znaju olakšice i uz to uspjehe, u redu je, a ako žele nama samo olakšati, pa ko će raditi onda?

Neke smjernice u radu mekteba

Djeca znaju često odsustvovati, pa se ponovo vratiti. Prihvatite to odsustvo kao opravdano, da bi koliko-toliko dolazila i makar nešto naučila. Ne zaboravimo da je mekteb stvar dobre volje roditelja i još više djece i njihova raspoloženja. To im roditelji ne kontriraju i najlakše im ispunjavaju želje i uvažavaju njihove molbe i opravdanja. Ako ih ti kao muallim ne razumiješ i ne osaburiš, onda si ti jedan od krivaca i odgovoran što ih nema, a ako redovno dolaze, uspjeh se tada po običaju dijeli i sa djecom i sa muallimom, a muallimu pripada najmanji dio tog "kolača". Naravno, to je tako ovdje, a na ahiretu će Allah pokazati čije su zasluge najveće. Ovo je nama velika utjeha i podstrek u radu. Trebamo znati da u džematima gdje sada radim, džematski odbori odveć malo ulažu u poboljšanje kvaliteta rada i omasovljenje vjerske pouke. To je razlog više da djecu prihvatimo kakva god da su, da bi makar malo bila bolja sutra.

Čudno je da se od džamijskog odbora mora prositi ta simbolična nagrada, a eto za cilime i lustere ima. Naravno, hvala Bogu, nije sve svugdje isto. Kao dobar primjer ističem spremnost džematskog odbora džemaata Alipašino polje "B" faza, koji su izdašno stimulisali rad na vjerskoj pouci. Kako je čudno da neki džematski odbori ostaju "gluhi" na rad mekteba, čak i onda kad konstantno pobjeđuješ i osvajaš prva mjesta na takmčenju.

Moj stav o znanju muallima i završnim ispitima

Ja sam i danas muallim. Kažu mnogi dosta uspješan (a sa sobom po ovom pitanju nisam zadovoljan). Svoje uspjehe ne mjerim ni sa čijim uspjesima, niti pak neuspjeh svoj poredim sa neuspjesima drugih.

Ono što valja u mom radu i što se zove uspjeh polaznika, ja to vidim 100% kao Božiju milost robu koji voli djecu, a ne poznaje ih. Muallimski poziv je katijer haram onima koji ne vole

djecu i onima koji tu djecu ne vide kao svoju. Jedina razlika je što sam za svoju djecu odgovorniji Allahu dž.š., jer su stalno sa mnom u istoj kući. Ali zasigurno je i odgovornost za tu, uvjetno rečenu, "drugu" djecu, pregolema.

Jednom sam čuo od jednog profesora sa Islamskog fakulteta da je za njega ovosvjetski džennet biti uz knjige s kvalitetnim sadržajima. Vjerujem mu, a za mene je dunjalučki džennet biti u mektebu sa djecom koja se lijepo ponašaju, dobro memorišu i imaju volju da uče vjeronauku. Tada je lahko biti muallim i tu je odmor duši bolji od boravka u bilo kojem ambijentu u prirodi. Živim u uvjerenju da u Islamskoj zajednici nema važnijeg, boljeg i zahvalnijeg posla od muallimskog, a da je od mnogih u Islamskoj zajednici izbjegavan na sve moguće načine. Ići na "bolja" mjesta u Islamskoj zajednici od muallimskog rada, znači poželjeti bolje od najboljeg. To graniči sa ludilom, bar za neke. To je pronevjera emaneta kod onih koji su stavili lični interes ispred općeg interesa zajednice. Ovo kad-tad mora dovesti te aktere do razočarenja. Uistinu, mektebi sa njihovim odlaskom ne gube puno, ali gube institucije u koje oni dolaze.

One koji rade u mektebu, a prati ih ili progoni misao o boljem radnom mjestu u Islamskoj zajednici, savjetujem da mogu dobiti lakše mjesto, ali ne i ahiretski bolje i te misli su šejtanske misaone vesvese i neke prenosom s njima, jer mogu više izgubiti nego dobiti.

Ko je toliko "trezven i ozbiljan" pa napusti mekteb iz straha od odgovornosti, ja mu čestitam, i ja mu se divim. Radi se o, do perfekcije izgrađenoj savjesti, o savjesnoj svijesti koja ima veliku poruku (ibret). Nije šala. Upute u vjeru su amanet za roditelje. Ti svjesno preuzimaš roditeljski amanet, a valja stati pred Gospodara, a pred nama vječnost kojoj smo bliže sa svakim treptajem oka, sa svakim dahom i svakim otkačajem srca. Devbid je dio srca, nije to obična stvar. A i za običnu stvar se ne može izbjeći odgovornost.

Mekteb je hram ljubavi

Mekteb je čisti hram ljubavi, jer su tu čiste dječije duše, i ko ih ne voli neka ne ulazi i neka ne dolazi među njih, jer zasigurno, ne samo da neće uspjeti, nego će propasti. Jednom sam upitao jednog na glasu poznatog i priznatog odgajatelja u jednoj vjerskoj školi "Kako je na poslu"? Odgovor me je više nego začudio i

iznenadio, reče: “Znaš efendija kako je raditi s tuđom djecom”. Rekoh: “Ne znam, vjeruj mi, jer ja radim s našom djecom”. Eto, ta naša djeca nisu tuđa za sekte subotara, jehovinih svjedoka, Hari Krišne, ahmedija, ali su nekima od nas tuđa, i rad s njima je težak.

Subhanallah, estagfirullah, pa to graniči s ludilom da ja dijete svoga brata u vjeri vidim tuđim djetetom, a on mi ga dao u amanet, i još mi za to plaća, da bih ga ja nazvao tuđinom. Tuđi su takvi i sebi i svojim i oni su više za žaljenje, a možda su i prezira dostojni.

Mekteb, ah mekteb

Čitajući 1001 noć jedan Italijan koji je znao arapski vidi u prijevodu na italijanski da je riječ kadaif prevedena sa špagete, pa uzdahnu i reče: “kadaif ah kadaif”. Kad bi se stotinu puta rodio, bio bih muallim i samo muallim. Jedino od čega bih odustao od ovog poziva je njegova prevelika odgovornost i ozbiljnost. A ono što je veliko, ono je za velikane. Ja sebe ne vidim takvim, bez malo lažne kurtoazije. Ko da opiše i iskaže osjećaje kad danas susretnoš bivše polaznike mekteba koji su se razišli i u poznavanju i u življenju vjere, ti isti danas tebi dovode svoj evlad u mekteb da ih učiš. Sada te ti bivši učenici pozivaju da daš svoju ocjenu da li im odgovara izabranik ili izabranica za brak. Koliko je bilo izraženih želja da ih njihov efendija vjenča, da nadije ime djetetu, da prouči dovu za uselenje u stan-kuću i sl.

Kad bih ovaj posao napustio, bio bih jadniji u svojim učima od najgorih jadnika. Čak bih lakše halalio ljudima da me odvoje od života nego li od mekteba. Želja mi je okončati život ili kao šehid, ili na sedždi, ili u mektebu.

Zar Muhammed, a.s. nije rekao:

“Poslat sam kao muallim”?

Žalim one što su otišli iz mekteba i muallim Allaha da ih sačuva dunjalučkih i ahiretskih musibeta i da se uhavizaju i dođu teobe. Nije šala kada takvi izjave da su završili sa Islamskom zajednicom za sva vremena. Pitam se koliko su i jesu li ikako bili u Islamskoj zajednici i u islamu.

Žalim dobre muallime koji su otišli kao predavači u medresama dalje, pa smo dvostruko oštećeni: ostali smo bez muallima (bez muderisa i bez kvalitetnih odgajatelja novih naraštaja). A šta tek reći o takvima koji su nadišli sebe i govore, pa se često pojave kao savjetnici, kritičari, spasitelji. Uče matematičare računu, ili kazano

jezikom Omera Hajama “muzu vola misle da će namust mlijeka.” On im to poručuje: “Preпустите nam Bogu, neka nam On sudi”. Neka to bude i moja poruka njima. I džaba im i volovi i mlijeko da oni ne traumiraju i ne izazivaju kompletne niže vrijednosti kod naše djece obarajući ih na godinu zbog uobraženih likova. Ojađeni su što se u svijetu stvari ne odvijaju po njihovoj vlastitoj uobrazilji. Podugo traje ovaj naš jad i čemer i korijeni mu sežu duboko u prošlost. Ovome su kumovali oni koji su ih mimo svih moralnih normi i uzusa, preporuka i konkursa zapošljavali, rukovođeni svojom pregolemom željom da su doveli prave. Jesu pravi, ali neradnici i interesdžije.

Kako se odlučiti za muallimski rad

Prije nego kreneš ovim putem kojim ne koračaju mehke noge i koji je posut trnjem, a ne cvijećem, dobro razmisli. Odgovornost pregolema, dunjalučka fajda najčešće mala i nikakva, sabura treba i opaši se saburom ako odlučiš, jer su ti u džematu šefovi umišljeni i polupismeni zaljubljenici samo u svoje stavove, najčešće „hodžomrsci“. Ako njima dodaš i druge nadređene, onda zamisli koliko snage treba da izdržiš, a da ne stenješ. Zato posavjetuj se sa roditeljima, prijateljima, braćom, učenicima, klanjaj istiharu i traži u dovi rješenje.

Mekteb je dinski ružičnjak, stjecište čistih duša kojima treba pomoći znanjem, savjetom.

A šta muallim nudi tim dušama

On nudi dinske zaštitne mehanizme za dušu, mehanizme objave koji čuvaju um, srce, tijelo, od brojnih natruha što ih sobom nose šejtanske vesvese, koje šejtan želi ugnijezditi u vidu sumnji, dilema i neodlučnosti kod tih čistih duša.

Shvati, to su naša djeca, naše buduće majke, učiteljice, domaćice, supruge i odgajateljice u Islamskoj zajednici. Valja, nije lahko izgraditi taj Bogom dani, a sebebom više faktora često poljuljani i u krizu dovedeni insanijet. Valja ga izgraditi po mjeri objave. Od muallima zavisi dosta hoće li to biti buduće hajir sahibije Islamske zajednice i tvoji prijatelji, ili ćeš imati neprijatelje iz svog naroda, za svoj narod. A znaj dobro, brate moj, da je Bosna puna lukavih, vječitih dobro organizovanih demagoga i lažnih dušebrižnika koji ne posustaju, danonoćno rade na našem duhov-

nom razjedinjenju. Njihovu do perfekcije usavršenu demagogiju nećeš više imati u klasičnim udžbenicima demagoga. U mektebu je sve bitno i ništa nije manje važno i nevažno.

Bitan je tvoj pogled, osmijeh, riječ, izgled, šutnja, pokret, stajanje, sjedenje, tvoj dolazak, odlazak, tvoje društvo, način odijevanja, tvoj odmor, šetnja, žurba..

S malo nepažnje sve može biti protiv tebe, tvoga dunjaluka i ahireta. Problem je kompromitovati i dovesti u sumnju autoritete, kadar, vođu, predstavnike. Tu se radi neumorno.

Zato je naivnost primjerena glupima i nema opravdanja. Budi dobar pa onda oprezan, jer ti jesi na dunjaluku, ali si stvoren za vječnost i o njoj moraš voditi računa. Mekteb je privilegija, beneficija i razum za one koji računaju na susret i odgovornost. Mekteb može biti golema ahiretska investicija, naravno, savjesnim, svjesnim i mudrim. Dostojni su ga oni koji mogu sebe pokloniti tim čistim dušama bez konkursa. Takvi su i prozvani i pozvani. To je ta savjesna svijest imamska i dinska. Za mene je svako dijete u mektebu djelić moga srca i ako ga nema, osjetim izvjesnu prazninu u duši. Ovo nije teorija i demagogija, ovo nije prodavanje magle. To odsustvo se registruje strahom, da li je dijete bolesno, ili je odustalo mojim sebebom. Zato se nastoji ova sumnja i strah što prije odagnati. Onaj koji ne zna sakriti i učiniti neprimijećenim pojedine provokacije neke djece, taj nema časa, nema šta ponuditi.

Neuzubillah, kako je ubitačno teška misao da muallim može biti sebeb da zbog svoje nepažnje, ishitrenosti neko ode iz mekteba i iz vjere, da se dakle upropasti jedan Božiji rob. Bilo bi nužno da se više njih spasi ognja za nevjerne pripremljenog.

Ozbiljan muallim mora izdržati svaku eventualnu neugodnost od polaznika mekteba, mudro ih i trezveno smiriti, međusobne nesuglasice i nesporazume, svjestan da pred sobom nema osvetničke duše, prljave provokatore, već da su tu čiste duše, neiskusne, naivne, povodljive, nedovoljno upoznate s vjerom i da je na muallimu da ih liječi od naivnosti, povodljivosti, neznanja i ostalih slabosti ljudima primjerene.

Muallim mora imati trajno u vidu da se bez autoriteta malo postiže te da se autoritet teško stiče, a lahko gubi. Čudan je svijet djece. Oni tako brzo i lahko jedni drugima daju pogrdne nadimke i imena poput onih: mišu, trbonja, glavonja, uhonja, nosonja i sl. I tu je obaveza mu-

allima da nađe smirujuće rješenje za obje strane i da ugasi te obostrane nesporazume; Bog stvara kako hoće i koga hoće. Nije lijepo od nas da nalazimo mahane Božijem stvaranju. Božije stvaranje uistinu skriva veliku mudrost koju mi ne moramo uvijek shvatiti ili pak reći: „Djeco draga, nemojte tako, jer život ne odbacuje ni male, ni velike, ni mršave, već glupe, grube, lijene i okanite se te čudne šale, od koje može zaboliti glava“. To nije primjereno odgoju i kulturi muslimana, niti je to način islamske komunikacije. Ili ih pak s pohvalom blago upozoriti: „Vi ste djeco sinovi muminki. Muminka je između ostalih lijepih odlika i mudra, intelektualno i moralno superiorna, pa i vi ne smijete biti drugačiji, pa da razočarate svoje dobre roditelje. Na vama je obaveza da se međusobno volite, poštujete, pomažete, jer jedan maloljetni narod ne može ni opstati ni postati značajniji faktor, odlučujući pogotovu, ako nema međusobnog respekta, poštovanja, pomaganja, razumijevanja i praštanja.

Vidite, djeco, mi ne možemo biti lijepi koliko želimo, lijepi smo onako i onoliko koliko je Bog htio, ali možemo biti dobri koliko god hoćemo, i to nam niko ne brani, a eto dragi Bog to od nas traži.“

Ili pak: „Djeco, mi imamo dosta dušmana svojih, dušmana svoje vjere, tradicije, kulture i ne trebamo proizvoditi nove dušmane.“

Ili pak: „Naša ljepota nije djeco uslov našeg ulaska u džennet, već je to naša iskrenost u vjerovanju, naša dobra djela.“

Naravno, pri pružanju savjeta treba birati riječi primjerene uzrastu polaznika.

Šta kad dijete češće kasni? Ja ovako postupam.

„Bujrum, sine dragi, nisi ti svome efen-diji zakasnio, jer ja znam da ti ovo ne činiš namjerno i da imaš za to opravdane razloge. I reci ti meni samo jesi li mi sa zdravljem dobro? Nek si ti dobro i zdravo, neka nema bolesti, a ostalo ćemo lahko riješiti.“

Šta kad dijete traži odsustvo iz mekteba?

Ja tada nađem vremena da ga kratko propitam, pa ako je naučio pohvalim ga, a ako nije, onda kažem: „Ja vjerujem da ćeš ti to bolje naučiti idući put, neću da ti dam malu ocjenu, hoću onu ocjenu koju ti možeš dobiti, a zna se koja je to ocjena. Ukoliko ti opet bude teško, ti mi to reci drugi put, pojasnit ćemo, da te sada ne zadržavam.“

Kad dijete kaže da nije naučilo?

I to opravdaj na način: „Ne moraš se

pravdati, ja ti vjerujem da nisi mogao to stići, jer znam da se nas dvojica dovoljno volimo i poštujemo da se nećemo varati, niti si ti od onih koj žele svog efendiju sekirati. Naučit ćeš ti to Inšaa-llahu te'ala sljedeći put. Je li tako“? Kada dijete da potvrđan odgovor – ti nasmijana lica reci: „Daješ li časnu riječ islamsku“? Vidjet ćeš da ćeš ti sljedeći put biti obradovan.

Šta kad dijete teže poima gradivo?

Tada pokušaj naći vremena da sa njim samim vježbaš. U toku vježbanja ga nastoj ohrabriti ako primijetiš i najmanji pomak, i uz to dodaj: „Znam ja da je ta lekcija i meni u moje vrijeme bila poteška i ona traži malo više vježbanja“ (ovdje se obično radi o lekcijama kao što su: prispjivanje u džemat: sehvi sedžda, dvoumljenje u namazu).

Ako moraš djecu duže zadržati tada naći vremena, upitaj ih nešto iz sporta, ili ako treniraju borilačke vještine da naprave nešto primjereno borilačkom pojasu.

Ili na primjer upitaj ko može ponoviti: „S obzirom na obzir kad se uzme u obzir onaj prvi obzir tad ni jedan obzir ne dolazi u obzir“.

Ili pojam: „Šta je to? Pojam je pojam, a ja o pojmu pojma nemam“. Ili pak da ponove: „Snah moja, reci snahi svojoj da kaže snahi njenoj da joj plače snahinske snahe unučće“ isl.

Poslije toga ih pohvali da su oni „sretni sinovi sretnih roditelja“. Mumin ne smije biti glup i šeprtljav. Kada se djeca pozivaju, neka u tvome glasu osjete nježnost, prozivaj ih uz ime i nadimkom npr.: princ, princeza, kralj, kraljica, sultan, sultanija, sine, kćeri, drago dijete, sreća te srela da je ne tražiš.

Izgrađuj u njima osjećaje samopoštovanja i samopouzdanja. Npr. „Ma ti si meni budući doktor, profesor, novinar, programer“, shodno onome što primijetiš da dijete inklinira.

Ili uz ove pohvale dodaj i ovo: „E baš ti ne bi pristajala ni krampa ni lopata, ni žuti ni plavi mantil, ni jama u rudniku.“

Poruka jednog pedagoga

Na jednom predavanju u toku studija nama se iskreno izjada profesor pedagogije riječima: „Učestvovao sam kolege moje na brojnim simpozijima, okruglim stolovima, bio u komisijama za odbranu magistarskih i doktorskih radova, napisao brojne knjige, a moje znanje iz pedagogije je bilo toliko nemoćno da me učini autoritetom u porodici. U svojoj porodici mogu

narediti toliko da radi ko šta hoće. Od tada sam trajno izgubio povjerenje u značajniju učinkovitost pedagoških teorija i pedagogije kako nauke, kad je u pitanju odgoj omladine. Priznat ću da se kao muallim nisam nikada pripremao po uzisima takve pedagogije“.

Moje pripreme za mekteb

Ne ulazim u mekteb bez abdesta.

U dovama često uz svoj evlad spomenem i polaznike mojih mekteba. Katkad klanjam i nafilu namaz na murad za svekolike životne uspjehe polaznika. U dovi zamolim Allaha, dž.š. da govorim polaznicima jasnim i razumljivim jezikom da to djeca shvate i prihvate u životu

Često im skrećem pažnju da ne smiju kao muslimani biti osvetoljubivi, zavidni, glupi, i lakše je uz malo truda biti u bijelu mantilu, za katedrom, u operacionoj sali, nego li biti u rudarskim čizmama, u rudarskoj jami, jarku, tunelu, na kiši, snijegu i mrazu. Budite od onih koji neće doznati da im šefovi budu oni koji nisu dovoljno „ni usmeni, ni pismeni“ a uz to vas mrze i dušmani su vam. Takvi nisu dostojni da vama budu sluge, a šefovi pogotovo. Njih rukovodi laž i mržnja prema nama, a nama je dovoljan argument puna istina i o nama i o njima, uz naš trud i rad.

Neka oni treniraju laž, naš život u vjeri će nam donijeti mudrost kojom ćemo nadići njihovo lukavstvo.

Ozbiljnost dječijih pitanja

Navodim istinit događaj dovoljno ibretli za mnoge, ali pomalo i zbudjujući.

Pita mene jedan polaznik, čiji roditelji – po njegovom kazivanju ne vjeruju u Boga, ovo: „Ako ja budem u džennetu, gdje se kako vi kažete ima što god se poželi i poželim majku kod sebe, hoću li je imati u džennetu? Uz to me upozorava:

„Rekli ste da se sve ima što se poželi,

Rekli ste da u džennetu neće biti nevjernika, a moja majka ne vjeruje u proživljenje, nagradu i kaznu na onome svijetu“.

Rekoh: „Vidite, djeco, kako paša ozbiljno razmišlja. Samo zbog njega bi se isplatilo postojanje mekteba.“

I vi razmislite o ovom pitanju i sutra želim čuti vaše mišljenje o ovom pitanju. Pitajte, odgovorite, jer vaša pitanja i vaši odgovori

ne mogu biti glupi. Može biti glup odgovor onih koji misle da sve znaju.

Riječi poput - to je glupo pitanje, čine da se djeca i njihova naklonost gube, udaljavaju od tebe i vjere. Za djecu si ti taj koji utiče na to kako će se vjera shvatiti i prihvatiti.

Daj im do znanja da su oni ozbiljna nada svoje vjere, naroda i države.

Sad, šta bi polazniku trebalo odgovoriti. Ako kažeš da neće imati majku, onda je to u koliziji s istinom da vjernik u džennetu ima sve što poželi.

Ako kažeš da će je imati, otkuda onda u džennetu nevjernici za koje je mjesto džehennem.

Koji je to odgovor koji bi bio istinit, a da se dječije srce ne slomi, jer djeca vole majke, to je tako.

Moj odgovor je bio: „Ja ne znam hoćeš li je poželjeti, jer ja ne poznajem budućnost, a ako je poželješ, imat ćeš je. To je smirujući odgovor koji ne dolazi u koliziju sa punim odgovorom da dženetlijama neće biti na umu niko s kim Allah nije zadovoljan.

Dakle, nisam dijete obeshrabrio, nisam mu rekao da ne znam da u očima djece umanjim svoj autoritet. Nužno je za svoj rad imati podršku roditelja. Učini to na roditeljskom sastanku, pri likom posjete roditelja, pa i pri susretu na ulici.

Uputi roditelju ovu želju: „Ti si sretan baba, majka, imate zlatno dijete, nevjerovatna upornost, energija, memorija...“ Čestitaj na uspjesima i odgoju. Istakni ga riječima: To je paša, sultan, legenda, klasa, fenomen.

Djeca koja su neredovna pa im to saopšti preko roditelja, onda idi s riječima: ma on je oganj, zmaj, stići će on nas, to je trofazna struja i sl.

Sjećam se i danas su mi ta sjećanja toliko draga, te sam često iza pola noći išao iz kuće polaznika gdje smo pripremali hatme, išao bih pjehe i po 5-6 km. Jednom me u to vrijeme zaustavi policija i pitaju, otkud sad ovdje, ko sam ja. Ja kažem – ja sam hodža. Jedan mi kaže – kakav bolan hodža, u ovo vrijeme hodaju samo pijanice.

Živim u uvjerenju da će kroz daljnji rad biti još lijepih trenutaka i prijatnih iznenađenja.

Žalim što je dobro ponestalo fizičke snage, ali eto volja je pojačana, volja i ljubav prema pozivu i našoj dinskoj mladosti.

Molim Allaha da meni, mojim kolegama i roditeljima olakša taj preuzeti amanet da se vratimo čisti, i da susret s Gospodarem bude u Njegovom zadovoljstvu sa nama, te da nam oprost i prikrije sve grijeha i mahane, a one su mnogobrojne.

Amin.

Summary

“WHY DO THE DEEDS FOR WHICH YOU WILL HAVE TO APOLOGIZE”

Sulejman Kurtanović

Author writes about his thirty years long experience of teaching the maktab class and about the motives for becoming imam and mu'allim during the communist social regime. Furthermore he presents exceptional methods for teaching the maktab class, but also numerous difficulties that he encountered in his work as well as in his life. He analyzes and points out to the wrong practice and mistakes concerning the entire organization of maktab class and doing so he offers an outstanding contribution to establishing a more systematic and more comprehensive approach to maktab class.

الموجز

«لماذا تفعل أموراً تضطر بعدها للاعتذار»

سليمان كورتانوفيتش

يتحدث الكاتب في هذا المقال عن تجربته الثرية على مدى ثلاثين عاماً من التدريس في الكتّاب. وعن الدوافع التي جعلته يختار وظيفة الإمام ومعلم الدين في النظام الاجتماعي الشيوعي. ويتضمن المقال بعض الطرق الناجحة التي تعين معلم الدين في تطبيق دروس التعليم الديني. كما ذكر الكاتب الكثير من المصاعب والابتلاءات التي رافقته في مسيرة حياته وعمله. قدم الكاتب نظرة نقدية وتسمية مباشرة لعاداتنا الخاطئة وتقديرنا. فيما يتعلق بقضية التنظيم الشامل للتعليم في الكتاتيب. فكان ذلك إسهاماً كبيراً منه في تعزيز التعامل الشامل والمنهجي مع التعليم في الكتاتيب. باعتباره الجانب الأكثر أهمية في عملنا ونشاطنا المؤسساتي.